

# **KALKULACJA KOSZTÓW**

Kalkulacja kosztów polega na ustaleniu kosztów jednostkowych przyjętych nośników kosztów (jednostek kalkulacyjnych)

## Nośniki mogą być wyrażone jako:

- Wielkości naturalne (np. sztuka, kilogram, litr)
- Wielkości umowne (np. litr czystego spirytusu)
- Wielokrotności jednostek naturalnych lub umownych (np. tuzin, tona, hektolitr)
- Zamówienia, zlecenia, partie produkcyjne

# Układ kalkulacyjny kosztów:

Materiały bezpośrednie

+ Wynagrodzenia bezpośrednie

+ Inne koszty bezpośrednie

**Razem bezpośrednie koszty produkcji**

+ Pośrednie koszty produkcyjne (koszty wydziałowe)

**Koszt wytworzenia**

+ Koszty zarządu

**Fabryczny koszt wytworzenia**

+ Koszty sprzedaży

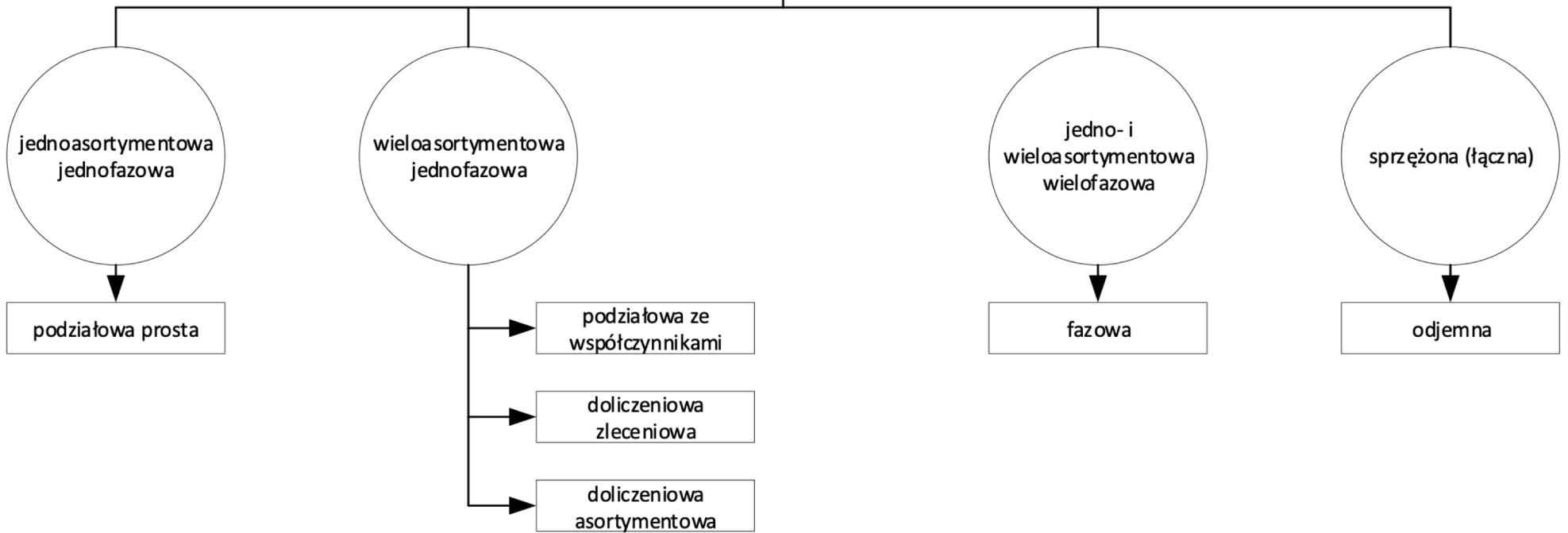
**Całkowity koszt wytworzenia**

**koszty przerobu = k. bezp. robocizny + k. wydziałowe**

# Tradycyjne metody kalkulacji

- podziałowa
  - prosta
  - współczynnikowa
- doliczeniowa
  - zleceniowa
  - asortymentowa
- wielostopniowa
  - fazowa
  - procesowa

Metody kalkulacji w zależności od typu produkcji



**Kalkulacja podziałowa** jest najprostszą i najstarszą metodą kalkulacji. Jest stosowana w przypadku produkcji prostej, gdy wyroby są wytwarzane na ogół w jednym nieprzerywalnym cyklu produkcyjnym. Produkcja prosta dotyczy jedynie produkcji masowej, np. produkcji opakowań.



**Kalkulacja podziałowa prosta** ma zastosowanie w jednostkach produkcyjnych, które wytwarzają jeden rodzaj nieskomplikowanych wyrobów lub usług, np. kopalnie, jednostki świadczące usługi transportu osobowego i towarowego. Metoda ta ma ograniczone zastosowanie, ponieważ jest niewiele jednostek wytwarzających jeden rodzaj wyrobów.

Kalkulacja podziałowa prosta komplikuje się nieco, jeżeli na koniec okresu występuje produkcja w toku, czyli produkcja niezakończona. W takim przypadku produkcję nie zakończoną przelicza się na umowną ilość produktów gotowych, czyli traktuje się ją jako pewien procent produkcji gotowej, wynikający z osiągniętego stopnia przerobu produkcji nie zakończonej w stosunku do produkcji gotowej.

# Wyróżnia się dwie metody wyceny produkcji w toku:

a) wycena wg kosztu przeciętnego

$$\text{koszt jedn.} = \frac{\text{koszty prod. w toku na początek} + \text{koszty poniesione w okresie}}{\text{produkcja zakończona} + \text{produkcja w toku na koniec okresu}}$$

b) wycena wg kosztu bieżącego

$$\text{koszt jedn.} = \frac{\text{koszty poniesione w okresie}}{\text{prod. zakończona} + \text{prod. w toku na koniec okresu} - \text{prod. w toku na początek okresu}}$$

**Kalkulacja podziałowa współczynnikowa** polega na tym, że wytworzone produkty na podstawie współczynników przeliczeniowych sprowadza się do wspólnego mianownika, ustalając w ten sposób ilość wytworzonych jednostek umownych.

Kalkulacja podziałowa ze współczynnikami jest stosowana w przypadku produkcji masowej różnych wyrobów produkowanych z tego samego surowca, za pomocą takich samych zabiegów produkcyjnych i przechodzących przez te same urządzenia, ale w wyniku otrzymuje się produkty różniące się między sobą właściwościami, jakością i parametrami użytkowymi, np. kosmetyki, produkcja wyrobów szklanych.

Współczynnik jest wielkością określającą wzajemną relację kosztów wytworzenia kilku podobnych produktów. Współczynnik ten można ustalić np. na podstawie wagi wyrobów, ich rozmiarów czy czasu pracy przeznaczonego na wytworzenie danego produktu. Współczynniki przeliczeniowe mogą dotyczyć także określonych grup kosztów.

Etapy sporządzania kalkulacji podziałowej ze współczynnikami sprowadzają się do określenia:

- ilości wyprodukowanych wyrobów w ciągu okresu sprawozdawczego;
- współczynnika dla każdego wyrobu;
- łącznej liczby jednostek przeliczeniowych, czyli umowne przedmioty kalkulacji (obliczamy je mnożąc rzeczywiste ilości poszczególnych rodzajów wyrobów przez odpowiadające im współczynniki);
- sumy poniesionych kosztów poszczególnych pozycji kalkulacyjnych;
- kosztu wytworzenia jednostki współczynnikowej, który otrzymuje się z podzielenia sumy poniesionych kosztów produkcji przez łączną liczbę jednostek współczynnikowych;
- jednostkowego kosztu wytworzenia wyrobów, który uzyskuje się przez pomnożenie kosztu jednostki współczynnikowej przez współczynnik kalkulowanego wyrobu.

**Kalkulacja doliczeniowa** jest stosowana w produkcji złożonej, montażowej, przechodzącej skomplikowane i wielostopniowe procesy technologiczne w wielu wydziałach (przemysł budowy maszyn, samochodowy, stoczniowy). Produkowane wyroby składają się z wielu części wytwarzanych i montowanych w jednym lub kilku wydziałach, zależnie od organizacji wydziałów produkcyjnych, które mogą być tworzone według struktury przedmiotowej lub technologicznej.



Podstawową zasadą tej metody jest grupowanie kosztów rodzajowych według możliwości udokumentowania ich związku z wyróżnionymi przedmiotami kalkulacji. W efekcie tworzy się następującą strukturę kosztów:

- koszty bezpośrednie – dają się przyporządkować poszczególnym przedmiotom kalkulacji, miejscom powstania kosztów albo fazom działalności na podstawie źródłowych dokumentów.
- koszty pośrednie – rozlicza się w wymaganym przekroju metodą pośrednią, zwykle za pomocą tzw. kluczy podziałowych.

Jako klucze podziałowe kosztów pośrednich są wykorzystywane wielkości wyrażone ilościowo, np. liczba roboczogodzin lub maszynogodzin, albo wartościowo, np. płace bezpośrednie, materiały bezpośrednie czy też suma bezpośrednich kosztów jednostek kalkulacyjnych.

Jako podstawę (klucz) do rozliczenia kosztów pośrednich można przyjąć:

- do rozliczenia kosztów wydziałowych – płace bezpośrednie, materiały bezpośrednie lub koszty pośrednie razem,
- do rozliczenia kosztów zarządu – koszt wytworzenia,
- do rozliczenia kosztów sprzedaży – koszt wytworzenia lub zakładowy (całkowity) koszt wytworzenia wyrobów gotowych,
- do rozliczenia kosztów zakupu – wartość zużycia materiałów lub materiałów pośrednich.